

Yaşam koşulları ağırlaşırken

Halk kitlelerinin yaşam koşullarının her zamankinden daha fazla ağırlaştığı bir dönemden geçiliyor. Büyüyen işsizlik ve kısmi kapanma koşulları bunun en önemli nedenleri. Kayıtdışı konumundayken işini kaybedenler, ücretsiz izin uygulamasının sefalet düzeyindeki "nakdi ücret desteği"nden bile yararlanamaz durumdadır. Esnafın önemli bir bölümü de hiçbir gelir desteği olmadan yaşama tutunmaya çalışıyor. Üstelik, sorunlarını ötelemekten başka işe yaramamış olan kredi "desteklerini" şimdi ödeyemez durumdadır. Aynı durum küçük köylüler için de geçerli. Üstelik bir kredi ertelemesi bile artık şüpheli.

Ama işini yitirmemiş olanlar, özellikle de pandemi koşullarında çalışmaya zorlanan emekçi kesimler/sanayi işçileri, bu defa da pandemi karşısında en fazla risk altında bulunan kesimleri oluşturuyorlar. Hatta yeniden uygulanmaya başlanan hafta sonu kapanmalarında bile çalışmak zorundadır. "Açlıktan mı yoksa virüsten mi ölmek?" şeytani açmazında, ikincisini tercih etmek zorunda kalıyorlar. Bunda abartı dahi yok. Türkiye'nin önünde bugünkünden daha karanlık bir dönem uzanıyor ve "tarih olmuş" sanılan açlık/mutlak yoksulluk sorunu şimdiden hortlamış durumda.

İşte bu koşullarda 2021 Yılı Bütçe Kanunu dün Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlanıyor. Cumhurbaşkanlığı'nın, kararnameler dışında, doğrudan hazırlayabildiği tek yasa, Bütçe Kanunu. Buna rağmen, Saray sultanı bütçeyi sunmak için Meclis'e teşrif etmeye bile tenezzül etmiyor. Bu en önemli yasayı sunmak ve savunmak için, atanmış bir yüksek devlet memuru olmaktan başka siyasi kimliği olmayan yardımcısını görevlendiriyor. Gerçi Meclis'in bütçe hakkı çok daha ağır saldırılarla delik deşik olmuş durumda zaten. Muhalefetin hiçbir yapıcı önerisine bile geçit verilmiyor. 2017 Anayasasına göre artık bütçenin kabul edilmemesi dahi hükümetin düşmesine yol açmıyor. Zaten artık ortada herhangi bir hükümet yok. Ama bütçenin sorumlusu Cumhurbaşkanı da bütçesinin olası reddinden siyaseten zerre kadar etkilenmiyor. Bütçe kanunu zamanında yürürlüğe konulamazsa "geçici bütçe" çıkarılıyor; o da olamazsa, Anayasa, m. 161, "yeni bütçe kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilme oranına göre arttırılarak uygulanır" diyor. Yani Türk usulü başkanlığın/otokrasinin bütün savunma/saldırı mekanizmaları devrede.

Peki toplumun ve onların temsilcilerinin tepkilerine bunca duyarsız bir iktidardan halka dönük bir bütçe zaten beklenebilir miydi? Maaşlarını/ücretlerini bütçeden alan geniş kamu personeli kitlesinin gelirlerinde anlamlı iyileştirmeler yapılabilir mi? Sosyal yardıma muhtaç ailelere bir kerelik bin lira düzeyindeki sadaka desteklerinin, bırakalım arttırılma zorunluluğunu, hiç olmazsa

ayda bir olarak ödenebilmesi programlanabilir mi? Tam da şimdi kendini dayatmış bulunan eğitim ve sağlık yatırımlarının/harcamalarının yüksek dozlarla artırılması bütçeleştirilebilir mi? Tarıma dönük destekleme bütçesi hiç olmazsa iki katına çıkarılabilir mi? Düşük gelirli vuran dolaylı vergilerde artış yerine azalışlar öngörülebilir mi? Gerçi tüm bunlar için zaten tren çoktan kaçmış durumda. Plan ve Bütçe Komisyonu aşamasında bütün bu ve benzeri öneriler birer birer reddedildikten sonra Genel Kurul zaten gider arttırıcı ve gelir azaltıcı değişikliklere kapalı.

Bu arada, bütçeyle de dolaylı ilgisi olan asgari ücrette DİSK'in talep ettiği 3.800 TL net asgari ücret düzeyinin geçen Cuma çalışmaya başlayan Asgari Ücret Komisyonu'nda herhangi bir karşılık bulabilmesi de aynı nedenlerle olanaksız görünüyor. Ama, üç işçi konfederasyonu "Komisyon kararına karşı grev silahını kullanma hakkımız yok" demeyip ortak kararlilikla bir silkinseler bu kararı etkilememeleri de mümkün değil. Ama iki büyük işçi konfederasyonunun ve en büyük memur konfederasyonunun işlevi zaten işçi haklarını korumaktan ziyade işçinin/memurun kontrol altında tutulmasını sağlamaktan ibaret olunca, sermaye düzeninin her dediği oluyor.

Erken seçim yeterli ve doğru bir talep mi?

Bugünlerde muhalefetin en fazla dillendirdiği siyasi çıkış, "erken seçim" talepleri oluyor. Ekonominin yönetilemez duruma getirildiği, siyasetin muhalefet liderlerine tehditler altında bir kaosa ve adalet sisteminin mafyalaşmaya sürüklendiği bugünkü koşullarda elbette bu iktidardan bir an önce kurtulma taleplerinin toplumda bir karşılığı vardır. Ama bu sakın, belki de bu dönemde bir kez önüne gelebilecek bir iktidar olma şansını, siyasi bir sıkıştırma taktiği üzerinden harcamak anlamına geliyor olmasın? İktidarın çürüyüş ve çöküşünün kitlelerin gözünde daha fazla algılanır duruma gelmesini beklemek daha doğru olmaz mı?

İktidarın 2023'e kadar dayanacak durumu zaten olmayabilir. Bize göre 2022'de yani bu parlamentonun dördüncü yılında zaten bir seçim kendini dayatabilecektir. Buna "erken" seçim bile denmeyebilir, çünkü Meclis için 5 yıllık yasama dönemi bir zorlamadır; Türkiye'de siyasetin normal döngüsü 4 yılda bir yenilenme üzerine kuruludur. Bunu 2021 yılına çekmek için bunca çaba niyedir?

Bir meydan okuma ve sıkıştırma yönü vardır belki. Ama iktidarın bu erken seçim çıkışlarını kendi lehine çevirebileceği hiç düşünülmüş müdür? İki nedenle: Bir, kendi istediği zamanda seçime gitmek istediğinde buna mecburen hazır bir muhalefet oluşmuştur bile. İki, ki bu daha önemli, Tayyip Erdoğan'ın üçüncü kez Cumhurbaşkanlığına aday olabilmesi için erken seçim kararını kendisinin değil TBMM'nin alması gerekmektedir (Anayasa, m.116/3). Şimdi muhalefet, erken seçim ısrarı yüzünden, bu kozu elinden kaçırmış bulunmaktadır. Tayyip Erdoğan, adaylığı

konusunda herhangi bir tartışma çıkmaması için, sırası geldiğinde, erken seçim kararını Meclis'ten çıkarma üstünlüğüne sahip olmuştur. Muhalefet, RTE'nin yeniden aday olabildiğini sağlayacak kapana şimdiden sıkışmış durumdadır.

Yeni Anayasayı hatmetmemiş olanlar için ekleyelim, artık Meclis'in seçim kararı için beşte üç çoğunluk yani 360 kabul oyu gerekmektedir (116/1) ve iktidar bloğunun bu kadar gücü yoktur!

Cumhurbaşkanının parti başkanlığı

Muhalefetin alanı boşalttığı veya yeterince tepki göstermediği bir başka konu ise, Cumhurbaşkanının aynı zamanda parti başkanı olmasıdır. 2017 Anayasasının Anayasa m.101'de yaptığı bir değişiklik, "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir" ifadesinin çıkarılması olmuştur. Buna karşılık, m.103'te Cumhurbaşkanının Andıçmesi maddesinde "üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağım" andı olduğu gibi durmaktaydı. 103'ncü maddedeki yeminin (artı 104/2'nin) varlığı, Cumhurbaşkanının bir siyasi partinin genel başkanı olmasına temelden aykırıydı.

İki düzeyi birbirinden ayırmak gerekir: Bir Cumhurbaşkanı, biraz zorlamayla, bir partinin üyesi olmayı sürdürebilir belki (bizce bu bile 103. madde nedeniyle olmamalıdır), ama o partinin yönetiminde veya genel başkanlığında yer alamaz.

Nitekim bizim mevzuatımızda buna ilişkin düzenlemeler vardır. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nu alalım. Bu yasanın 59. maddesi şöyle:

"Yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanları, siyasi partilere üye olabilirler; yükseköğretim kurumlarındaki görevlerini aksatmamak ve bir ay içinde kurumlarına bildirmek kaydıyla, siyasi partilerin merkez organları ile onlara bağlı araştırma ve danışma birimlerinde görev alabilirler. Şu kadar ki, bu durumdaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu üyesi, rektör, dekan, enstitü ve yüksekokul müdürü ve bölüm başkanı olamazlar, onların yardımcılıklarına seçilemezler."

Siyasi partilere üye olan öğretim elemanları ve öğrenciler, yükseköğretim kurumları içinde parti faaliyetinde bulunamaz ve parti propagandası yapamazlar."

Görüldüğü gibi, hem kamuda hem siyasi partide aynı anda yöneticilik yapılması yasaklanmaktadır. Ya düz parti üyesi olarak kamuda yöneticilik görevini alabilecekler ya da parti

yönetiminde yer almayı tercih ederek kamuda yöneticilik konumunda olamayacaklardır. Üstelik, düz parti üyeliği halinde bile, kendi mesleğini icra ederken "parti propagandası yapamaz" hükmü geçerlidir.

Demek ki siyasi partide ve kamu görevinde aynı anda birden yöneticilik olamıyor; ikisinden biri tercih edilmeli. Peki ama, yürütmenin en üst noktasına oturan Cumhurbaşkanı için bu çift taraflı yöneticilik nasıl mümkün olabilir ki? Üstelik burada yasal değil anayasal kısıtlar (103 ve 104. maddeler) varken?

Başka örnekler de bulunabilir kuşkusuz. Örneğin, Türkiye Futbol Federasyonu Kanunu, "İl k derece hukuk kurullarının hiçbir üyesi, TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alamayacağı gibi TFF üyesi herhangi bir kulüp ya da diğer bir özel hukuk tüzel kişisi bünyesinde de görev alamaz. Bu üyeler tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde görevlerini icra etmek zorundadırlar " (5894 s.Kanun, m.5/6) hükmünü getiriyor. Yani kulüp üyeliğini yasaklamıyor, ama kulüp yöneticiliğini bağımsızlık ve tarafsızlığıyla bağdaşmaz buluyor.

Örnekler çoğaltılabilir. Ama işin özü şudur: İktidara kancalı demir atmış ve her türlü hukuksuzluğu fütursuzca uygulama meşrebine sahip bir iktidarla şimdiki muhalefet biçimleriyle başa çıkmak zordur. Hele neoliberal/muhafazakar düzen temelini koruyarak birazcık sosyal devlet, birazcık hukuk devleti sosuyla gidilebilecek yol çok uzun değildir.

sol.org.tr/yazar/yasam-kosullari-agirlasirken-21030